

Design og håndverk og Tekstil på Island

Brynjar Olafsson & Asdis Joelsdottir

Skolefagene Design og håndverk og Tekstil, har vært obligatoriske fag i grunnskolen på Island siden 1936. Fagene har bakgrunn i husflidstradisjoner og sløyd-ideologien som kom til Island på slutten av det 19 århundre. Nåværende læreplanen for fagene legger vekt på elevenes generelle utvikling, design, innovasjon, bruk av forskjellige materialer, verktøy og teknikker. Den gir læreren mye rom til å påvirke undervisningens innhold og dermed utøve sin faglighet. De siste endringene i læreplanen har imidlertid også ført til mindre tid til fagene design og håndverk og tekstil. Det er også mulig for skoler å velge bort enkelte håndverksfag eller kunstfag og legge mer vekt på andre. Det kan begrense elevers muligheter til å forberede seg for videreutdanning. I lærerutdanningen, får studentene mindre undervisning i fagene en før til tross for krav om mastergrad på grunn av mindre vekt på fagkunnskap og mer vekt på generell pedagogikk. Forskning på design og håndverk og tekstil viser at det er behov for etterutdanning for å imøtekomme nye krav i læreplaner. Det viser seg også at skolene tildeler fagene færre timer en læreplanen tilsier, mest i småskole og på ungdomstrinnet. For at fagene skal fortsatt kunne stå sterke i grunnskolen er det viktig å få flere studenter inn i lærerutdanningen og legge mer vekt på faglig kompetanse for at lærere skal kunne oppfylle læreplanens krav. Forskningen viser at disse fagene er populære i skolen selv om skolene har færre undervisningstimer en læreplanen tilsier. Nåværende læreplan gir lærere og skoleledere mer frielse og det kan være negativt at skoleledere ikke har klar ramme når det gjelder f.eks. undervisningstid for forskjellige fag.

Nøkkelord: Hönnun og smíði, textílmenn, design og håndverk, tekstil, sløyd, lærerutdanning, Island

Innledning

Denne artikkelen er skrevet som en fortsettelse av en tidligere artikkel om skolefaget design og håndverk på Island fra 2008 (Olafsson, 2008). Artikkelen fokuserer på beskrivelse av utviklingen fra 2008 og inkluderer nå også tekstilfaget. I nåværende læreplan for grunnskolen på Island er kunst- og håndverksfagene delt i to fagområder; håndverksfag og kunstfag. Fagene *Design og håndverk (tre- og metallsløyd)*, *Tekstil (tekstilsløyd)* og *Mat og helse* hører til håndverksfag mens *visuell kommunikasjon*, *musikk* og *dans og drama* hører til kunstfag. Alle disse seks fagene er separate og det blir undervist i de som selvstendige fag både i grunnskole og i lærerutdanning. I denne artikkelen blir begrepet kunst og håndverk (her etter K&H) også brukt over det overordnende fagområde, ettersom det ikke alltid er mulig i å skille i mellom fagområdet og de to fagene som denne artikkelen fokuserer på.

For å sette innholdet i denne artikkelen i kontekst, blir først bakgrunnen for disse fagene kort beskrevet. Design og håndverk og tekstil har en felles bakgrunn både i husflidstradisjoner og skolefaget sløyd. På midten av det 19. århundre ble begrepet husflid først brukt på Island som en motreaksjon på industriproduksjon. Det første håndverksmuseet ble etablert 1863, for å bevare islandske håndverksgjenstander og i 1913 ble det Islandske husflidslag [Heimilisiðnaðarfélag Íslands] grunnlagt. Det ble ikke undervist i husflid eller håndverk i den første barneskolen på Island, som ble opprettet i 1852, men i 1877 ble det opprettet husflidskoler for jenter av de lavere klassene (Jóelsdoóttir, 2017). Rundt 1900 var husflid og håndverk en del av undervisningen i noen barneskoler (Finnbogason, 1905; Jóhannesson, 1984). Husflid er definert som hjemmeproduksjon av bruks og prydgjenstander til eget bruk eller salg mens håndverk er ofte brukt i motsetning til husflid og betegner da produksjon og arbeid utført for andre. I utdanning ble håndverksbegrepet etter hvert dominerende, selv om det ikke refererer direkte til yrkesutdanning. Sløyd-ideologien kom til Island med Jon Thorarinsson i slutten av det 19.

århundre. Den hadde blitt populær over hele verden på denne tiden og fokuserte på bruk av håndverk som en viktig del av barnas dannelse. Igjennom sløyd skulle barnet bl.a. tilegne seg respekt og positiv innstilling til fysisk arbeid, selvstendighet, konsentrasjon, nøyaktighet (Olafsson & Thorsteinsson, 2009).

Lærerutdanning i de to fagene denne artikkelen handler om begynte med undervisning i tresløyd i Flensburg i 1892. Da var tresløyd en del av den generelle lærerutdanningen. Den fulgte sløydens ideologi og undervisningsmetoder, og ble kalt «oppdragelsesindustri» [uppeldisiðnaður] (Thorsteinsson & Olafsson, 2013a). Det ble lagt vekt på harmoni mellom kropp og sjel, og det å utvikle gode samfunnsborgere i samsvar med sløydens ideologi (Bennet, 1937; Salomon, 1893; Thane, 1914). Lærerskolen [Kennaraskólinn] ble opprettet i 1908 og det ble undervist i tresløyd fra 1908 og tekstilsløyd fra 1910 (Thorsteinsson & Olafsson, 2013a).

Barneskolen ble obligatorisk for 10–14 åringer i 1907 men ingen kunst- og håndverksfag ble omtalt i læreplaner før 1936. De to fagene denne artikkelen handler om, *design og håndverk* og *tekstil* var kjønnsdelt frem til 1977. Etter det ble de obligatoriske for begge kjønn. I 1999 ble *design og håndverk* en del av læreplanen for it og teknologi, og *tekstil* del en del av læreplan for kunst. En del av endringene mot teknologi i 1999 *design og håndverk* ble reversert i læreplanen 2007 (Olafsson, 2008). I nåværende læreplan fra 2013 er både fagene *design og håndverk* og *tekstil* en del av læreplan i håndverk, slik det har fremkommet tidligere. I *tekstil* er det nå lagt mest vekt på idearbeid, *design*, innovasjon og kulturell sammenheng. I *design og håndverk* blir det lagt størst vekt på teknologi, innovasjon og *design* i tillegg til tradisjonelt håndverk. Det bør presiseres at dette er to selvstendige fag, både i grunnskole og lærerutdanning. Det blir derfor lagt vekt på forskjellige elementer i undervisning av fagene og de bruker ulike materiell, verktøy og metoder. Fagene har imidlertid felles trekk som fokus på kreativitet, *design*, det å lage visuelle produkter og bidra til elevers generelle utvikling. Begge fagene forbereder også elever videreutdanning og arbeid bl.a. innen yrkesfag, kunst og *design*. Denne læreplanen og endringene fra 2007 blir utredet i dette kapitlet.

Metode og teori

Målet med denne artikkelen er å beskrive endringer i de to ovennevnte fagene *design og håndverk* og *tekstil* knyttet til grunnskole, videregående skole og lærerutdanning fra 2008, samt beskrive islandsk forskning knyttet til disse fagene i samme periode. Kvalitativ metode ble anvendt der forskjellige dokumenter, som læreplaner og andre offentlige dokumenter har blitt analysert systematisk. Det ble lagt vekt på å bruk av primærressurser for å kunne gi så nøyaktig beskrivelse som mulig av endringer. I tillegg ble det tatt flere uformelle intervjuer for å få dypere forståelse bl.a. av endringer i læreplaner. Dette var for eksempel, redaktøren av læreplanen for grunnskolen 2013, ansatte i utdanningsdepartementet, forskere og andre ansatte på Islands Universitet og grunnskolelærere. Det ligger i sakens natur, at når en skal beskrive endring i utdanning de siste ti årene, at det blir mye deskriptiv beskrivelse. Det blir gjort for å oppnå målet med artikkelen og få best mulig bilde av endringer og nåværende situasjon. Opplysninger fra intervjuene ble brukt for å utdype og forsøke å forstå årsaker til endringer i policy og læreplaner. Dette ble gjort blant annet fordi det viste seg å være umulig å finne dokumentasjon på direkte teoretisk eller skolepolitisk begrunnelse for endringer i de forskjellige læreplanene. Etter å ha systematisk analysert læreplaner og forskjellige dokumenter fra Undervisningsdepartementet, samt master- og doktoravhandlinger, finner vi, imidlertid, teoretiske trekk fra bl.a. John Dewey, Elliot Eisner, Howard Gardner og Benjamin Bloom. Disse er synlige i alle læreplaner for grunnskolen fra 1999. Dette ble bekreftet av informanter.

For eksempel er det mulig å se Bloom sine teorier i læreplanen fra 1999 i diskusjonen om det overordnede målet og begrunnelse for kunsthøgskole i grunnskole. Denne begrunnelsen tar utgangspunkt i kreativitet, fortolkning og uttrykk på den ene siden og drøfting, analysering og vurdering på den andre siden. Denne delen av læreplanen forble uendret i 2007 men i tillegg ble det henvist direkte til Howard Gardner og

hans teori om de mange intelligenser (Menntamálaráðuneytið, 1999, 2007b). I den nye læreplanen for grunnskolen fra 2013 er det mulig å se trekk fra Bloom sin taksonomi i fokus på læringsutbytte, evaluering og kategorisering i kunnskap, ferdighet og kompetanse. Endringer i læreplanen blir derfor bl.a. sett på med utgangspunkt i Blooms taksonomi (Bloom, 1956). Hvordan Blooms taksonomi har vært knyttet til tidligere læreplaner for grunnskolen blir beskrevet, samt hvordan nåværende læreplan, selv om den ikke har en eksplisitt teoretisk forankring, har teoretisk tilknytning til Bloom.

Bloom og hans medarbeidere (Bloom, 1956) la fram en teori i et forsøk å klassifisere målsetting i utdanning. Bloom deler menneskelig evner i tre hovedkategorier; det kognitive (cognitive domain), det affektive (affective domain) og det psykomotoriske (psychomotor domain). Under hver kategori er trinn som er stigende etter vanskelighetsgrad. En slik klassifisering vil kunne hjelpe læreren i å sikre at undervisningen dekker alle områder han vil legge vekt på. Blooms taksonomi tar også utgangspunkt i stigende nivå for tenkning, fra det enkle til mer kompliserte; viten (knowledge), forståelse (comprehension), anvendelse (application), analyse (analysis), syntesedannelse (synthesis) og evaluering (evaluation). Bloom la i tillegg stor vekt på sammenhengen mellom kunnskap, ferdighet og kompetanse. *Kunnskap* fokuserer på det å trene mentale ferdigheter og intellektuell tenkning. Dette innebærer å kunne gjengi fakta og konsepter. Kunnskapen er også grunnlaget for problemløsning, eller kreativitet. Men den bør imidlertid ikke være slutt målet for undervisningen, men heller et redskap til å gå løs på problemer innen et domene. Derfor, selv om kunnskap eller informasjon kan være akseptabel konsekvens av læring, legger Bloom vekt på at kunnskapen blir satt i sammenheng med ferdigheter som igjen vil gi kompetanse. *Ferdighet* viser til hva eleven skal kunne gjøre innen et bestemt kunnskapsområde. Det viser til praktiske ferdigheter og kognitive evner til å organisere og reorganisere til å kunne oppnå bestemte mål. *Kompetanse* viser til det å kunne kombinere ferdigheter og kunnskap og bruke det på nye problemer. Kompetanse oppstår kun som en kombinasjon og det er ikke nok kun å ha ferdighet eller kunnskap. Eller som Bloom beskriver det: Ferdigheter + kunnskap = kompetanse. For at alt dette skal kunne skje på en effektiv måte i undervisning, må læreren være bevisste på hvilke endringer de forventer å se i elevene.

Nåværende læreplan for grunnskolen gir skoler muligheten til å skape seg særstilling. Dette påvirker spesielt kunst- og håndverksfag (dette blir omtalt nærmere senere i artikkelen). Der finner vi nyttig å bruke Elliot Eisners ideer om den skjulte læreplan og null-læreplanen (e. hidden curriculum and null curriculum). Den skjulte læreplanen er forskjellen mellom den formelle læreplanen og pedagogisk praksis. Dvs. når skoler har tilegnet seg vaner eller kultur som de legger vekt på som ikke er en del av foreliggende læreplan. Null-læreplanen fokuserer derimot på det som ikke blir undervist i. Det kan være deler av læreplanen for enkelte fag eller hele fagområder (Eisner, 1994). Vi vil argumentere for at null-læreplanene er på en måte innebygget i nasjonale og lokale læreplanen når det gjelder kunst- og håndverksfag. Eisner argumenterte for at det var bedre at null-læreplanen var integrert mest mulig. Det ville gjøre læreplanen mer transparent og gjøre skolenes vektlegging og særpreget mer synlig. Dette har midlertidig vært negativt for kunst- og håndverksfag i nåværende læreplan.

Nåsituasjonen

Dette avsnittet fokuserer på endringer i læreplan for grunnskolen og endringer i lærerutdanning fra 2008. Det ble gitt ut en læreplan for grunnskolen i 2013, der det ble gjort endringer i kunst og håndverksfagenes struktur og innhold. Det ble også innført en 5-årig lærerutdanning som har resultert i vesentlige endringer for alle kunst og håndverksfagene i lærerutdanningen.

Ny læreplan for grunnskolen

Arbeidet med ny læreplan for grunnskolen begynte i 2009. EU hadde begynt å koordinere utdanning innen yrkesfag mellom EU og EØS landene og det påvirket arbeidet direkte og indirekte. Arbeidet begynte med en avtale som ble undertegnet i Maastricht 2004 og inngår i EU-kommisjonens utdanningsstrategi (Directorate-General for Education and Culture, 2004). Fra EU-kommisjonen kom blant annet oppfordring om å inkludere nøkkelkompetanse (European Commission, n.d.). I følge Sigurjon Myrdal i Utdanningsdepartementet (personlig kommunikasjon, 23. mai, 2018) var dette mye på grunn av høyre-regjeringens fokus på de praktiske og estetiske fagene som sikter inn på ferdigheter. Midt i denne arbeidsprosessen ble det et regjeringsskifte som medførte en god del endringer. Ny venstre regjering bestemte seg for å fortsette med det som allerede hadde blitt gjort, men fokusere også på andre ting som f.eks. grunnpilarene. Grunnpilarene er inspirert av UNESCO's mål for utdanning (se for eksempel <https://en.unesco.org/sdgs>). Av det foregående er det klart at læreplanens innhold er sammensatt av forskjellige elementer som har bakgrunn i politiske føringer. Arbeidet med læreplanen var derfor komplisert og krevde også tverrpolitisk samarbeid (S. Myrdal, personlig kommunikasjon, 23. mai, 2018). Konsekvensen av dette er at grunnskolelærere må flette sammen flere elementer for å tilfredsstille læreplanens krav, som tilsynelatende hører sammen, men som ikke alltid er lett å realisere i praksis. Det har gjort det vanskelig for skoler å lage lokale skoleplaner og sette norm for evaluering.

Når det gjelder kunst og håndverk ble det i tillegg tatt hensyn til Anne Bamford's forskningsrapport som ble gitt ut i 2011 og blir omtalt senere i denne artikkelen (Bamford, 2011). Den generelle delen av læreplanen ble gitt ut i 2011 og den faglige delen i 2013 (læreplanen bli her etter omtalt som læreplanen fra 2013). Den bygget også på tidligere læreplan og ny grunnskolelov fra 2008 (Lög um grunnskóla, nr. 91/2008).

De viktigste endringene i grunnskoleloven var en ny struktur, der bl.a. skolene og lærerne fikk mer selvstendighet i deres tilnærming til undervisning og læring. Læreplanen, bygget den ikke på et bestemt teoretisk grunnlag, hverken når det gjaldt begrunnelse, læringsmål, undervisningsmetoder eller evaluering utenom det som ble omtalt tidligere (O. H. Johannsson, personlig kommunikasjon, 7. november, 2017). Til tross for dette vil vi argumentere for at Blooms teoretiske begreper er veldig synlige i læreplanen. Blooms taksonomi var brukt i bevisst i læreplanene i 1977 og 1989 og kan en fortsatt se spor av denne teorien i læreplanen i dag. Endringer som ble gjort i 2013, som fokus på læringsutbytte, kan også knyttes til Bloom. Læringsutbytte skal beskrive hva eleven skal kunne gjøre etter fullført emne, eller års trinn. Det å kunne gjøre, er en aktiv handling eller kompetanse, av studenten i motsetning til læringsmål som fokuserer kun på kunnskap eller ferdighet. Bloom fokuserte på hvilke endringer en kunne forvente hos elevene. Ikke kun når det gjelder kunnskap, men også når det gjelder tanke, følelser og handlinger (Bloom, 1956).

I den forrige læreplanen (Menntamálaráðuneytið, 2007a) var det veldig mange læringsmål for hvert skoletrinn i alle fag. Dette førte til at lærerne følte at de ikke hadde mulighet til å oppnå alle målene og læreplanen ble derfor et dokument som var vanskelig å forholde seg til (Oskarsdottir et al., 2014; Thorsteinsson & Olafsson, 2013b). Som nevnt fokuserer den nye læreplanen på læringsutbytte og det er kun beskrevet ca. 10–14 for hvert trinn i hvert fag (barne-, mellom- og ungdomstrinn). Lærerne fikk derfor mer rom til å påvirke undervisningens innhold og utøve sin faglighet.

Læreplanen tok også utgangspunkt i seks grunnpilarene; literacy, bærekraftighet, demokrati og menneskerettigheter, likestilling, helse og velvære og kreativitet. Grunnpilarene er forankret i grunnskoleloven og andre lover som f.eks. lov om likestilling. Grunnpilarene skulle støtte barnet i å forstå samfunnet, være aktive deltakere og kunne påvirke sine omgivelser (Mennta- og menningarmálaráðuneytið, 2011/2013). Grunnpilarene ble en ramme for hele læreplanen. De var knyttet sammen innbyrdes og derfor avhengig av hverandre for å skape helhet. I forbindelse med grunnpilarene blir Bloom sin tredeling, kunnskap, ferdighet og kompetanse, også omtalt som viktige elementer. Disse

er imidlertid ikke knyttet direkte i teksten til grunnpilarene, men står som to siders selvstendig beskrivelse. Det er imidlertid underforstått at disse skal være grunnleggende i hele læreplanen og at den skal dermed fokusere på individet, hvordan læring kan tilpasses hver enkelt elev og hvordan læringen blir meningsfull for eleven når den står overfor nye situasjoner. Viktige endringer i læreplanen er beskrevet i tabell 1.

Tabell 1. Oversikt over viktige endringer i læreplanen.

Grunnpilarer	Seks grunnpilarer danner grunnlag for læreplaner i alle fag; literacy, bærekraftighet, demokrati og menneskerettigheter, likestilling, helse og velvære og kreativitet.
Struktur	Det blir tatt utgangspunkt i grunnpilarene som danner et felles grunnlag for læreplaner for barnehage, grunnskole og videregående skole. Den første seksjonen av læreplanene er felles for disse og drøfter målsetning for utdanningssystemet. Det blir lagt vekt på fleksibilitet, kontinuitet mellom skoletrinn i forhold til innhold og arbeidsmåter, skoleutvikling og lærernes profesjonalitet.
Læringsutbytte	For første gang fokuserer læreplanen på læringsutbytte i stedet for kompetansemål.
Evaluering	Nøkkelpetanse vektlegges i evalueringen i tillegg til faglig kompetanse. Nøkkelpetanse fokuserer på elevens generelle utvikling og skal evalueres i alle fag. I kunst og håndverk blir det nå gitt en samlet sluttarakter for håndverksfag på den ene siden og for kunsthag på den andre siden ved utgangen av tiende klasse.
Kunst og håndverk	Kunst og håndverksfagene ble delt i to fagområder; kunsthag og håndverksfag. Kunsthagene er; dans, drama, musikk og visuell kunst. Håndverksfagene er; design og håndverk, tekstil og mat og helse. Det er nå også mulig å legge økt vekt på enkelte kunsthag eller håndverksfag på bekostning av de ankre så lenge det totale timetallet for fagområdet blir opprettholdt.
Valgfrie timer	Det totale antall valgfrie timer som skolene selv disponerer har blitt redusert. Det ble imidlertid innført at det skal være balanse mellom teoretiske og praktiske fag når disse timene blir disponert. I tillegg skal elever få muligheter til å fordype seg på forskjellige områder innen kunst og håndverk i 8-10 klasse.

Det ble også gjort endringer i læreplanene for kunst- og håndverksfagene. I den nye læreplanen er det et kapittel som tar for seg kunst og håndverk. Først er det er beskrevet utdanningsverdi, hovedmål, læringsutbytte for kunst og håndverk i sin helhet. Kunst og håndverk er deretter delt i to fagområder; *kunsthag* og *håndverksfag*. Det er et innledende avsnitt for begge fagområdene der det bl.a. viktigheten av disse blir diskutert. Læringsutbytte og evalueringskriterier er fremstilt for begge fagområdene. Læringsutbytte ble også beskrevet for hvert av de enkelte fagene.

I læreplanen fra 2007 var design og håndverk et selvstendig fag og ikke en del av et fagområde. Tekstil var en del av kunsthag. Dette hadde ikke stor praktisk betydning for undervisning, fordi selv om fagene er en del av et fagområde får de tildelt timer som separate fag. I læreplanen 2013 ble tekstilfaget flyttet fra kunsthag til håndverksfag. Dette ble bl.a. gjort på grunn av fagenes felles opprinnelse, men også for å utjevne antall fag i fagområdene. De tre håndverksfagene var; design og håndverk, tekstil og mat og helse. Kunsthagene var fire; visuell kommunikasjon, musikk, dans og drama. Denne todelingen ble også gjort av praktiske hensyn der begge fagområdene derfor tildelt like mange undervisningstimer.

Endringer i fagene Design og håndverk og Tekstil

Endringene i fagene design og håndverk og tekstil gjaldt både fagets innhold og strukturelle endringer. Når det gjelder innhold er det som nevnt tidligere beskrevet læringsutbytte for småskolen, mellomtrinnet og ungdomstrinnet. De er totalt 11 for hvert skoletrinn delt på tre områder. I design og håndverk er områdene; håndverk, design og teknologi og miljø. I tekstil er det; håndverk, arbeidsmetoder og teknologi; kreativitet, design og fremstilling og kultur og miljø. Til sammenligning hadde den forrige læreplanen 73 forskjellige læringsmål kun for mellomtrinnet i design og håndverk.

For læreren innebærer dette at han må utøve sin profesjonalitet på en ny måte. Alle grunnskoler lager detaljerte læreplaner for alle fag og disse skal publiseres på skolens internett sider. Disse er basert på den nasjonale læreplanen og tar hensyn til læringsutbytte for fagene, grunnpilarene og kunnskap, ferdighet og kompetanse. Læreren har derfor større mulighet til å påvirke undervisningens innhold og undervisningsmetoder.

Innledningen for læreplanen i design og håndverk fokuserer på elevenes generelle utvikling, selvstendighet, design og bruk av forskjellige materialer, verktøy og teknikker. Den er preget av sløyd-ideologien der elevens generelle utvikling står i sentrum (Hartman, Thorbjornsson, & Trotzig, 1995). Kunnskapen knyttes både til utdanning, hobby og det å være et selvstendig menneske. Det er lagt vekt på design, innovasjon og hvordan ny kunnskap kan anvendes. På den måte vil eleven kunne påvirke sine omgivelser samtidig som han lærer om respekt og bærekraftighet i design (Mennta- og menningarmálaráðuneytið, 2011/2013).

I design og håndverk blir det lagt spesiell vekt på å arbeide med tre av grunnpilarene på en håndgripelig måte; kreativitet, literacy og bærekraftighet. Kreativitet skal være et grunnleggende element i alt arbeid i design og håndverk. I gjennom sine kreativitet vil elevene kunne påvirke sine nære omgivelser og potensielt kunne utvikle kreativitet som kan føre til større bidrag. Literacy dreier seg om å kunne forstå den materielle verden og er også knyttet til kreativitet. Forståelsen innebærer domene-spesifikk kunnskap som er essensiell for design og kreativitet. Bærekraftighet er også et grunnleggende element i design. På bakgrunn av disse tre grunnpilarene legger læreplanen vekt på håndverk, design og teknologi og miljø.

Alt fra 1999 har det, i tillegg til kunstnerisk arbeid, vært lagt mer vekt på ideasjon, design og innovasjon i tekstilfaget. Dette har vært gjort på bakgrunn av at fagets forankring i flere felt som kunst, håndverk, industri og design. I læreplanen fra 2007 ble det også lagt vekt på materialitet, gjenbruk, Islands tekstilarv, entreprenørskap, tekstilens plass i samfunnet, mote og kunst. Disse elementene er også med i læreplanen 2013 selv om de er mindre viktige. Tekstilfaget i den nye læreplanen fokuserer derfor på mange ulike sider av design og håndverk. Det blir lagt vekt på at eleven skal kunne identifisere og evaluere tekstiler i nærmiljøet og forstå hvordan de henger sammen med miljø, kultur, innovasjon og praktiske applikasjoner. Elevers arbeid bygger på det å tilegne seg kunnskap og arbeide med ideer gjennom kreativitet på en selvstendig måte. De skal arbeide med ulike materialer, både miljøvennlige og knyttet til industri. Miljøvern, miljøbevissthet, resirkulering og bærekraftighet skal prege hele undervisningen (Mennta- og menningarmálaráðuneytið, 2011/2013).

Timefordeling

I læreplanen for grunnskolen er det fastsatt hvor mange timer de forskjellige fagene skal få. Kunst og håndverksfagene har i gjennomsnitt 15,5% av de timene som er tildelt forskjellige fag (se tabell 2). Skolene har i tillegg til dette en del timer som de kan disponere fritt, spesielt på ungdomstrinnet.

Tabell 2. Timefordeling.

Fag	1.–4. klasse	5.–7. klasse	8.–10. klasse	Gjennomsnitt
Kunst og håndverk	18,8%	20%	7,7%	15,5%
(derav håndverk)	(9,4%)	(10%)	(3,8%)	(7,7%)
(derav kunst)	(9,4%)	(10%)	(3,8%)	(7,7%)
Andre fag	75%	76,2%	72,7%	74,6%
Valgfag	6,3%	3,8%	19,6%	9,9%
Totalt	100%	100%	100%	100%

Som tidligere nevnt er håndverksfagene tre; design og håndverk, tekstil og mat og helse. Totalt skal disse få like mye tid som kunstfagene. Det er imidlertid opptil hver enkel skole hvordan timene blir fordelt mellom de tre fagene. Dette åpner for at skoler kan «spesialisere» seg i enkelte fag. I praksis betyr dette at skolene kan droppe undervisning i enkelte kunst eller håndverksfag, selv om det er usannsynlig i praksis. Total undervisningstid for håndverksfagene blir 7,75% eller 2,6% for hvert av de tre fagene. I læreplanen fra 1999 og 2007 var dette 1,9% for tekstil og 2,4% for design og håndverk (Olafsson, 2008). Både design og håndverk og tekstil har derfor fått tildelt flere timer fra 2013.

I tillegg til de bundne timene kan skolene bruke valgfrie timer på hvilket fag som helst. Det står imidlertid i undervisningsloven at det skal være balanse mellom teori og praksis i grunnskolen, selv om de ikke blir praktisert (Lög um grunnskóla, nr. 91/2008). I følge læreplanen gjelder dette også valgfag på alle skoletrinn. Rundt halvparten av valgfag skal derfor være innen kunst og håndverk (Mennta- og menningarmálaráðuneytið, 2011/2013). I følge læreplanen er målet med valgfag på ungdomstrinnet det å tilpasse undervisningen bedre den enkelte elev. Dermed vil eleven få muligheten til å planlegge sin utdanning basert på egen interesse og fremtidsplaner i samarbeid med foreldre, lærere og konsulenter. Disse valgfagene skal da hjelpe eleven i å fordype seg og være en del av elevens forberedelser for videre utdanning i forskjellige fag. Erfaringen viser imidlertid at disse timene på ungdomstrinnet blir ofte brukt til å forberede nasjonale prøver. Det har påvirket spesielt antall valg timer i kunst- og håndverksfagene på ungdomstrinnet. En annen årsak til at valgfag fokuserer på teori fremfor praktiske og estetiske fag kan være at elever i grunnskolen kan få fritak for grunnevrer i enkelte fag på første året i videregående skole, hvis de har hatt de som valgfag i grunnskolen (Mennta- og menningarmálaráðuneytið, 2011/2013). Denne ordningen når stort sett kun til teoretiske fag og det blir svært sjelden tatt høyde for at noen vil legge vekt på praktiske eller estetiske fag i grunnskolen som en del av forberedelser for videregående skole.

Flere har påpekt at skoler underviser mindre enn det læreplanen tilsier. En rapport fra utdanningssetaten i Reykjavik som tar for seg kunstfag sier at kun 50% av 36 skoler i Reykjavik underviste i tekstil på ungdomstrinnet (Starfshópur um listgreinakennslu, 2009). I følge Oskarsdóttir et al (2014) underviser 55% av landets grunnskoler mindre i kunst og håndverk en læreplanen krever. En fjerdedel av disse manglet mer enn 20% av det påkrevde minimumsantall timer. Olafsson (2009) forskning viste også at i gjennomsnitt underviste skoler på Island mindre en pålagt i kunst og håndverk. Spesielt etter 7. klasse begynte gjennomsnittet å gå ned. Dette blir også bekreftet i en rapport fra Utdanningsdepartementet (Mennta- og menningarmálaráðuneytið, 2017) som bygger på tall fra Statistisk sentralbyrå. Den viser at skoler underviser i gjennomsnitt 5,3% færre timer i kunst og håndverk enn de er pålagt i 1–4 klasse,

19,3% færre timer i 5–7 klasse og 30,9% færre timer i 8–10 klasse. 34 av totalt 153 skoler hadde ingen undervisning i kunst og håndverk i 8–10 klasse. Rapporten konkluderer med at dette ikke er akseptabelt og at skolene må skjerpe seg. Det er imidlertid uklart om Utdanningsdepartementet kommer til med å følge dette opp med ny statistisk.

En kan argumentere for at null-læreplanen (Eisner, 1994), som omhandler det som ikke blir undervist i, er skrevet direkte inn i læreplanen for grunnskolen. Læreplanen gir skoler muligheter til å spesialisere seg på enkelte områder ved bl.a. å knytte seg til lokalsamfunnet, interesseorganisasjoner, bedrifter og institusjoner. Dette kan bidra til å øke variasjonen i valgfag på ungdomstrinnet. Disse ekstraordinære fagene er ikke nødvendigvis direkte knyttet til læreplanens fag. Dette kan bidra til at det blir undervist mindre enn læreplanen krever på ungdomstrinnet, men halvparten av valgfrie timer skal brukes til undervisning innen K&H. I tillegg til dette har skolene mulighet til å vektlegge enkelte kunstfag eller håndverksfag ekstra mye på bekostning av andre fag innen samme fagområde. Enkelte fag kan derfor bli neglisjert og kanskje helt fraværende. I følge læreplanen blir dette gjort for å vektlegge skolenes særtrekk, kultur, miljø og nærsamfunn (Mennta- og menningarmálaráðuneytið, 2011/2013). Hvis skoler gjør dette kan det også føre til at de ikke vil ha nødvendig lærerkompetanse, verktøy eller materiell til å tilby valgfag innen de bort-valgte områdene. I tillegg viser forskjellige rapporter at skoler ikke underviser minimum antall timer i K&H slik det fremkom i forrige avsnitt.

Evaluering

I læreplanen fra 2013 ble det lagt fram nye evalueringskriterier. For første gang skal elever få karakter basert på bokstavene A, B og C i stedet for tall mellom 1–10. Elever skal i tillegg få skriftlig evaluering ved utgangen av 10. klasse. Elever skal få karakter både i fag og nøkkelkompetanse ved slutten av hvert skoleår. Fem områder er definert i forbindelse med nøkkelkompetanse (se tabell 3).

Tabell 3: Fem nøkkelkompetanse.

Elevers ferdigheter til å uttrykke sine tanker, følelser og meninger verbalt, skriftlig og på andre måter.
Kreativ tenkning og initiativ til å presentere, bruk av kunnskap og ferdigheter, trekke slutninger og bruk av kritisk tenkning.
Ferdigheter til å arbeide selvstendig, i samarbeid med andre og under veiledning.
Ferdigheter til å bruke forskjellige metoder til å søke og formidle kunnskap og bruke informasjon på en ansvarlig måte.
Ferdigheter til å ta ansvar for egen læring og til å evaluere metoder og eget arbeid.

Nøkkelkompetanse i evaluering er ny og bærer sterkt preg av Blooms teori. Som nevnt har tidligere læreplaner fokusert hovedsakelig på kunnskap. Etter som læring dreier seg om endring, har fokusert derfor vært på endre mengde og type informasjon studenten har. Evaluering har gått ut på å måle mengden informasjon eleven kan gjengi på eksamen eller en prøve. Målet med nøkkelkompetanse er dreie fokuset også mot andre evalueringskriterier. Som nevnt tidligere viser ferdigheter til hva eleven skal kunne gjøre, både praktisk og kognitivt, innen et bestemt kunnskapsområde. Nøkkelkompetansen i læreplanen dreier seg imidlertid om generelle ferdigheter, uavhengig av kunnskapsområde. Denne satsingen påpeker viktigheten av at grunnskolen skaper et miljø som også støtter andre personlige egenskaper som er viktige for aktiv deltakelse i samfunnet. I Bloom sin taksonomi, som nevnt tidligere, er ferdigheter, sammen med kunnskap, en forutsetning for å utvikle kompetanse. Det kan sies at kompetanse er det ultimate målet for at eleven skal kunne påvirke sine omgivelser med egne ideer og innsats. Det kan imidlertid være vanskelig å evaluere kompetanse fordi det krever forskjellige situasjoner der eleven må løse nye problemstillinger, men det å evaluere nøkkelkompetanse som generelle egenskaper er skritt i riktig retning.

Når det gjelder kunst og håndverk i læreplanen, får elever en karakter for kunstfag og en for håndverksfag. Det gjelder både karakter for fagkunnskap og nøkkelkompetanse. De får derfor en felles karakter for de tre fagene design og håndverk, tekstil og mat og helse. Dette har vært kritisert fordi elevene har ikke mulighet til å vise spesielle kunnskaper innen ett av disse tre fagene på vitnemålet. Fagene er ulike og elever kan spesialisere seg hvert av de i videregående skole. Noen skoler har imidlertid samarbeid med videregående skoler og elever kan i noen tilfeller ta noen av sine valgfag der.

Ny forskning på valgfrie timer på ungdomstrinnet viser at lærere og skoleledere er veldig misfornøyde med denne ordningen. Det har delvis med det å gjøre at elever får en karakter for håndverksfag og en karakter for kunstfag. Dvs. ikke enkelte fag, men fagområdet. Hvis for eksempel elever får muligheten til å velge tekstil på ungdomstrinnet får de ikke en egen karakter for det faget ved slutten av tiende klasse. Det kan være problematisk når elever skal søke seg inn på videregående skole (Olafsdottir, 2018).

Videregående skole

Nye kunstfaglinjer ble etablert i videregående skoler etter at de siste husflidskolene ble nedlagt rundt 1976. Skolene utviklet disse linjene på forskjellige måter, men de la mest vekt på visuell kommunikasjon i tillegg til valgfag innen tekstil og tresløyd. Klesdesign som yrkesfag har en lengre historie, men den ble etablert i videregående skole i 1944. Rundt 1986–1990 kom det en del klesdesignere som hadde tatt sin utdanning i utlandet, mest i Nordiske land, tilbake til Island. Noen av disse begynte å undervise i videregående skole og tok initiativ til nye emner og linjer. I læreplan for videregående skole fra 1999 er kles- og tekstildesign for første gang definert som en egen linje innen kunstlinje likt og bilde, musikk og dans. Det påvirket læreplaner for grunnskolen, lærerutdanning i tekstil og ny utdanning i klesdesign ved Kunsthøyskolen. På den måten ble utdanning i tekstil fra grunnskole til høyskole et helhetlig løp (Joelsdottir, 2009).

Forskjellige trearbeidslinjer har også lang historie som yrkesfag. Første skolen som underviste i yrkesfag ble etablert i 1873 og i 1904 ble en mer formell yrkesskole etablert i Reykjavik. I tillegg til tradisjonelle yrkesfag som tømmer og møbelsnekker er design og håndverk i dag en del av en design- og innovasjonslinje i videregående skole. Denne linjen er en ettårig utdanning og er ment som forberedelse for utdanning innen fag knyttet til design og teknologi på høyskole eller universitet. Denne linjen er både for de som har generell studiekompetanse og de som har fullført et yrkesfag. Det har blitt lettere for de som har yrkesfag å ta både videre- og høyere utdanning og er dette et eksempel på det.

Lærerutdanning på Island

Det har vært store endringer i lærerutdanningen fra 2008. Etter å hatt hovedansvaret for lærerutdanning på Island i 101 år ble Lærerhøgskolen fusjonert med det Islandske Universitet i 2008. Dette førte imidlertid ikke direkte til noen vesentlige endringer i lærerutdanningen. Under det Islandske Universitet, avdeling for utdanningsvitenskap og fakultet for lærerutdanning hører nå grunnskolelærerutdanning, barnehagelærerutdanning og praktisk pedagogisk utdanning.

Like etter fusjonen ble det vedtatt ny utdannings lov i parlamentet. I denne loven ble det gjort krav om mastergrad for å kunne undervise i grunnskole (Lög um grunnskóla, nr. 91/2008). Alle lærere skulle nå ha Bachelor (180 ECTS) og Mastergrad (120 ECTS).

Forskrift om lærerutdanningens innhold sier at studenter skal, av de 300 ECTS, ha minimum 120 ECTS i pedagogikk og didaktikk og 120 ECTS fagspesialisering (Reglugerð um inntak menntunar leik-, 872/2009). Denne ble endret i 2017 slik at praksis er nå en del av i de 120 ECTS i pedagogikk og didaktikk (Reglugerð breytingu á reglugerð um inntak menntunar leik-, 451/2017).

Alle som tar 300 ECTS i lærer utdanning på det Islandske Universitet blir allmennlærere. Alle tar imidlertid spesialisering innen et fagområde eller i begynneropplæring. Det er også mulig å bli grunnskolelærer ved å bygge på en bachelor i kunst- eller teknologifag og ta master i pedagogikk. De som gjør det blir får også rettigheter til å undervise i alle fag i grunnskole på lik linje med andre lærere. Den Islandske Kunsthøyskole byr på en slik utdanning der studenter kan bygge på B.Ed. i kunst- og designfag. En tredje måte å bli grunnskolelærer, med spesialisering i design og håndverk eller tekstil, er å ta 60 ECTS pedagogikk i tillegg til fagbrev i de relevante fagene.

Alle studenter som tar lærerutdanning på det Islandske Universitet skal spesialisere seg i ett fag. I tillegg til elleve fagområder som reflekterer grunnskolens fagdeling kan studenter spesialisere seg i begynneropplæring. Uansett fagspesialisering blir alle allmennlærere og kan derfor undervise i alle fag på alle alderstrinn i grunnskolen. Første årene etter innføring av femårig lærerutdanning, kunne studenter velge om de spesialiserte seg i ett fag, 80 ECTS eller to fag, 40 ECTS hvert på bachelornivå. På master skulle de velge et fag, 40 ECTS. Det måtte bli et av de fagene de valgte på bachelornivå. I 2015 ble dette endret slik at studenter kan kun ta 40 ECTS i fag på bachelornivå. Disse endringene ble gjort først og fremst av økonomiske årsaker. Antall studenter i lærerutdanningen har gått ned fra 2008. Derfor er det nå et dårligere emnetilbud og mange emner blir kun tilbudt annet hvert år.

Grunnskolelærere som har minimum 120 ECTS i ett fag (f.eks. tekstil) kan også undervise i grunnkurs i sitt fag i videregående skole. Dette er mulig å fullføre innen lærerutdanningen i dag hvis alle valgfrie studiepoeng er tatt innen samme fagområde, i det inngår også praksis innen faget. For å få rettigheter til å undervise på alle trinn i videregående skole må lærer ha 180 ECTS i fag og 120 ECTS pedagogikk.

Ny avdelingsstruktur blir realitet innen fakultet for utdanningsvitenskap høsten 2018. Innen avdeling for undervisningsfag blir det en egen seksjon for kunst- og håndverksfag. Målet med dette er å gjøre fagene mer synlige og gi fagene mer administrativ autonomi. Det blir noen endringer i utdanningstilbudet. For eksempel kan de fagene som hører under de forskjellige seksjonene nå by på felles emner. Største endringen er at femte året blir nå et praksisår der studenter har lønnet praksis og skriver samtidig en master oppgave.

Fagene Design og håndverk og Tekstil i lærerutdanningen

Tekstilfaget i lærerutdanningen heter nå *Tekstil: Design, kunst og innovasjon*. Hovedmålet med undervisningen er å øke studentenes kunnskap på alle relevante fagområder og forberede de på å formidle sin kunnskap ved bruk av varierte undervisningsmetoder. Undervisningens innhold tar utgangspunkt i grunnskolens læreplan i kunst og håndverk og hvordan faget kan kobles til andre fag. Det er fokus på skapende uttrykk, historisk relevans, forbindelse med utdanning og industri. Det blir også lagt vekt på forsknings- og utviklingsarbeid, design og innovasjon. Didaktikk er koblet til alle emner. Det er også lagt vekt på at studentene skal kunne argumentere for fagets eksistens og se sammenhengen mellom utdanning innen grunnskole, videreutdanning og arbeidsliv. Beskrivelse av emner er i tabell 4.

Tabell 4. Tekstilfaget – emner.

Tekstil-B.Ed. 40 ECTS		<i>Innhold</i>
10 ECTS	Innovasjon i tekstil	Bygger på innovasjon; behov – løsning – produkt der en fokuserer på en kritisk og skapende arbeidsprosess fra ide til produkt.
5 ECTS	Tekstildesign	Det blir arbeidet med forskjellige metoder i ulike design-kontekster. Det blir lagt vekt på FOU knyttet til mønster og metode.
5 ECTS	Praksis	Praksis 3 ECTS og didaktikk 2ECTS.
10 ECTS	Tekstilmetoder	Fokus på grunnteknikker samt FOU. Introduksjon til Islandsk tekstilarv.
5 ECTS	Klesdesign	Tar for seg koblingen mellom forskjellige tekstiler og design og eksperimentering med mønster og sying.
5 ECTS	Praksis	Praksis 3 ECTS og didaktikk 2ECTS.
Andre emner knyttet til tekstil		
5 ECTS	Design og kreativitet	Samarbeid mellom tre kunst og håndverksfag. Dette er valgfag, studenter velger ett av seks slike kombinerte fag.
10 ECTS	B.Ed. oppgave	Bacheloroppgave som er mulig å koble til tekstilfaget.
10–15 ECTS	Div. valgfrie emner	Det er mulig å velge diverse emner som f.eks. spesielle emner som tilhører både bachelor- og masternivå.
Tekstil-M.Ed. 45–60 ECTS		
10 ECTS	Kles- og tekstildesign	Det blir lagt vekt på design for klær og andre tekstiler. Det blir gått i dybden på forskjellige teknikker og materialer med fokus også på form og farger.
5 ECTS	Kles- og tekstilhistorie	Designhistorie (klær, møbler og bygninger) fra Egypt til moderne tid. Viktige kjennetegn og konsepter blir omtalt samt koblingen mellom design og kultur på Island og internasjonalt.
10 ECTS	Kles- og bruksdesign	Det blir arbeidet med forskjellige tekstilmetoder i design av klær og andre bruksgjenstander. Fokus på innovasjon og utvikling av ideer basert på forskjellige kilder.
5 ECTS	Ide og design	Vekt på designprosesser fra ide til produkt. Fokus på samle eksempler og opplysninger om mønster, farge, form, tegning og utseende i historisk perspektiv.
15–30 ECTS	MEd oppgave	I 30 en ECTS oppgave er det mulig å koble 15 ECTS mot faget.

Design og håndverk i lærerutdanningen har som mål å gi studenter god kunnskap og ferdighet i faget. Det blir lagt vekt på at studentene skal forstå hvorfor faget er viktig i grunnskolen og for samfunnet. Utvikling av egenskaper forbundet med kreativitet som bygger på fagkunnskap er også sentral. Selv om fagkunnskap og ferdigheter står i sentrum blir det også lagt vekt på tverrfaglig arbeid med andre fag. Beskrivelse av emner i tabell 5.

Tabell 5. Design og håndverk – emner.

Design og håndverk -B.Ed. 40 ECTS		<i>Innhold</i>
5 ECTS	Glassdesign	Studenter lærer forskjellige teknikker i arbeid med glass, både ovnsformet, Tiffanys og mosaikk. Det blir lagt vekt på desing av smykker, kunst- og bruksgjenstander.
5 ECTS	Design av bruksgjenstander	Dette er et inngangsemne for de som skal spesialisere seg i design og håndverk. Studenter lærer grunnteknikker i tre og metallsløyd og får innføring i design.
10 ECTS	Metallarbeid	Det blir lagt vekt på design og forskjellige teknikker i arbeid med forskjellige metaller, spesielt sølv.
5 ECTS	Didaktikk I	Forberedelser for praksis der studenter lager undervisningsopplegg. Målet med undervisning i design og håndverk blir omtalt samt læreplanen. Praksis 3 ECTS og didaktikk 2ECTS.
5 ECTS	Didaktikk II	Forberedelser for praksis der studenter lager undervisningsopplegg. Målet med undervisning i design og håndverk blir omtalt samt læreplanen. Praksis 3 ECTS og didaktikk 2ECTS.
5 ECTS	Design av leker	Studenter lærer design og å lage leker for barn. Det blir lagt vekt på å lage leker i forbindelse med undervisning og for eget bruk.
5 ECTS	Spikking i rått tre	Studenter blir kjent med hvordan det er mulig å bruke skogen i undervisning og lærer hvordan det er mulig å lage forskjellige gjenstander i rått, islandsk tremateriale.
Design og håndverk -M.Ed. 45–60 ECTS		
10 ECTS	Gammelt håndverk i skolen	Det blir lagt vekt på gamle håndverksteknikker som f.eks. treskjæring og bruk av horn og bein.
10 ECTS	FOU i kunst og håndverk	Studenter arbeider med eget, selvstendige FOU prosjekt knyttet til sin spesialisering i kunst og håndverk.
5 ECTS	Uteskole og grønn sløyd	Studenter vil lære om uteskolens idegrunnlag og grønn sløyd. Tilnærmingen er praktisk og det blir lagt vekt på bl.a. didaktikk, bærekraftig utvikling, design og skogens økosystem.
5 ECTS	Trearbeid, tredreiing og treskjæring	Det blir lagt vekt på å lage forskjellige bruksgjenstander i tre, dekorasjon av disse samt tredreiing.
15-30 ECTS	MEd oppgave	I 30 en ECTS oppgave er det mulig å koble 15 ECTS mot faget.

Forsknings situasjonen

Forskergruppe i kunst og håndverk

På det Islandske Universitet, avdeling for utdanningsvitenskap, har lærere fra alle kunst- og håndverksfagene tatt initiativ til å opprette en forskergruppe i kunst og håndverk. Målet er å støtte forskning på feltet, utvikling av undervisningspraksis i grunnskole og universitet og øke samarbeid mellom lærerutdanningen og barnehager, grunnskoler og videregående skoler. Forskergruppen vil også forsøke å øke tverrfaglig samarbeid gjennom forskning og utviklingsprosjekter på alle skoletrinn. Forskergruppen har også som mål å formidle kunnskap og forskningsresultater, og være en arena for

diskusjoner om utdanning i kunst og håndverk. For å gjøre dette vil gruppen delta på, og ta initiativ til konferanser og forskjellige andre arrangement. Det arbeides fortsatt med dette.

Det har vært økt fokus på forskning innen kunst og håndverk på Island fra 2008. Tre PhD avhandlinger som har tilknytning til fagene har vært fullført i denne perioden, antall masterstudenter som skriver en forskningsbasert avhandling har økt og fagenes lærere har også vært produktive. I tillegg til dette har forskjellige offentlige instanser tatt initiativ til forskning på området. Det er ikke plass her til å gjøre rede for all forskning knyttet til de to fagene denne artikkelen omhandler, men en del av denne blir beskrevet.

I 2008 ble Anne Bamford bedt om å kartlegge kunst og håndverksfagene i islandsk grunnskole (Bamford, 2011). Bamford har utført lignende arbeid i flere land (Bamford, 2006). Denne rapporten skulle kartlegge undervisningens kvalitet, muligheter og hindringer. Bamford besøkte 47 skoler, institusjoner og foreninger og totalt 214 personer deltok i studien. Bamford konkluderte med at kvaliteten på undervisning i kunst og håndverk i grunnskolen på Island var på høyt nivå og at den hadde bred støtte av elevers foreldre og samfunnet. De fysiske omgivelsene for undervisningen var også gode. Bamford oppmuntret til at undervisning i kunst og håndverk ble holdt på dette nivået, men det burde også settes fokus på undervisning igjennom kunst og håndverk (dvs. å bruke metoder fra kunst og håndverk i undervisning av andre fag). Hun pekte også på at selv om lærere hadde god kompetanse, så var det viktig å legge økt vekt på etterutdanning. Mer samarbeid mellom skoler, kulturinstitutter og arbeidslivet kan også forbedres ifølge rapporten. Resultatene av denne forskningen skulle bli brukt til å utarbeide forslag til forbedringer på fem områder knyttet til kunst og håndverk; utførelse, samarbeid, tilgang, evaluering og læreres utdanning (Bamford, 2011). Et er imidlertid usikkert om dette vil føre til endringer, men det har vist seg at myndighetenes løfter om å støtte undervisning i kunst og håndverk sjelden blir etterfulgt (Olafsson, 2009).

Årene 2008–2013 ble det utført et stort banebrytende forskningsprosjekt som fokuserte på læring og undervisning i grunnskolen (Oskarsdottir et al., 2014). Resultatene fra denne forskningen gir et godt bilde av undervisning i kunst- og håndverksfagene i grunnskolen på Island. Prosjektet var samarbeid mellom bl.a. Det Islandske Universitet og Akureyri Universitet. Rundt 50 personer deltok i prosjektet. Det ble samlet inn data fra forskjellige områder innen grunnskolen slik som, undervisningspraksis, foreldresamarbeid, ledelse og bruk av informasjonsteknologi. Det ble sendt ut spørreundersøkelser til lærere, foreldre og elever i tillegg til observasjoner og intervjuer. De eneste fagene som ble forsket direkte på var kunst- og håndverksfagene. Disse fagene hadde spesielle spørsmål på spørreskjemaene. Det ble foretatt 7 gruppeintervjuer med totalt 30 lærere og totalt 135 observasjoner (40–80 minutter hver). I tekstil ble det gjort 35 observasjoner i 12 skoler og i design og håndverk 13 observasjoner i 6 skoler.

I resultatene av denne forskningen er det ikke alltid mulig å skille mellom lærere i design og håndverk og tekstil fra andre lærere i kunst og håndverk. Derfor gjelder de resultatene, som er beskrevet her, kunst og håndverklærere generelt hvis ikke annet er presisert.

Blant lærere i kunst og håndverk, er det stor interesse for videreutdanning. 74% hadde mye eller veldig mye interesse av å fordype seg innen sitt fagfelt. Det ble imidlertid ikke spurt om hvilken type utdanning de har mest behov for. Færre kunst og håndverklærere bruker læreplanen når de forbereder undervisningen en andre lærere. F.eks. brukte 13% av kunst og håndverklærere læreplanen mye i undervisningsforberedelser om høsten men 24% av andre lærere. I intervjuene kom det frem at lærerne valgte de målene i læreplanen som de følte at de kunne utføre, fremfor å fokusere på læreplanen som en helhet. De fleste mente at det var umulig å følge læreplanen helt på grunn av dårlig tid og store krav i læreplanen. Dette har også andre påvist (Thorsteinsson & Olafsson, 2013b). Resultater fra spørreundersøkelse og intervjuer viser at kunst og håndverklærere samarbeider mindre enn andre

lærere. Dette gjelder både samarbeid mellom lærere som underviser i andre fag og mellom lærere i kunst og håndverk. En tredjedel sa at de samarbeidet nærmest aldri med andre. Aller fleste lærere og elever var fornøyde med undervisningsrom og utstyr. Det var spesielle undervisningsrom i 9 av 12 skoler der det ble foretatt observasjoner i tekstil og alle 7 skoler der det ble foretatt observasjoner i design og håndverk.

Det ble også spurt om undervisningsmetoder. 74% av lærere sa at de brukte direkte undervisning i dialog med studenter daglig eller oftere, og er det den mest vanlige undervisningsmetoden. 27% av kunst og håndverklærere deltar oftere enn en gang i måneden i temaprojekter i motsetning til 60% av andre lærere. I over 90% av observasjonstidene i design og håndverk og tekstil formidlet læreren noe til elevene i rundt 15 minutter i begynnelsen av undervisningen. Etter det arbeidet elevene selvstendig og læreren gikk rundt og assisterte etter behov. I 96% av undervisningstidene arbeidet elever med individuelle oppgaver. Det ble forsøkt å evaluere i hvor stor grad elevene fikk individuelle oppgaver etter egen interesse. Resultatene fra lærernes spørreundersøkelse viser at elever i kunst og håndverk får oftere individuelt tilpasset oppgaver enn andre. Kunst og håndverklærerne følte også at de tok mer hensyn til individualisert læring enn andre. Dette gjaldt spesielt elever med spesielle behov. Basert på observasjoner ble elevenes oppgaver kategorisert i tre kategorier (se tabell 6). På nivå 1 er det kun en kjent løsning på oppgaven, dvs. at eleven følger lærerens modell. På nivå 2 tar eleven noe initiativ og velger mellom flere løsninger slik som f.eks. hvordan dekorere. På nivå 3 er ingen kjent løsning og elevene fokuserer på problemløsning.

Tabell 6. Tre nivåer for elevers oppgaver

	Antall observasjoner	Antall skoler	Prosjekter på nivå 1		Prosjekter på nivå 2		Prosjekter på nivå 3	
			Antall	%	Antall	%	Antall	%
Tekstil	35	12	14	43%	9	26%	11	31%
Design og håndverk	13	6	7	54%	3	23%	3	23%

Kunst og håndverksfagene var høyt på listen over populære fag hos elever i 7. og 10. klasse. De syv mest populære fagene ifølge 7. klassinger var i denne rekkefølgen; mat og helse, kroppsøving, design og håndverk, engelsk, bilde, drama og tekstil. Hos 10. klasse var mat og helse og kroppsøving fortsatt de mest populære faget men andre håndverks- og kunstoffag kom litt lenger ned på listen. Når elever ble spurt om hvilke fag var de mest viktige så var engelsk, matematikk, islandsk og naturfag øverst hos begge gruppene. Foreldre var i hovedtrekk enige med elevene når det gjaldt viktigheten av enkelte fag (Oskarsdottir et al., 2014).

Asdis Joelsdottir, lektor i tekstil på det Islandske Universitet, ledet et utviklingsprosjekt vinteren 2016–2017 om innovasjon i tekstil i samarbeid med tekstillærere i grunnskolen. Dette arbeidet tok utgangspunkt i den nye læreplanen for grunnskolen (Mennta- og menningarmálaráðuneytið, 2011/2013) som legger vekt på arbeid med ideer, design og innovasjon. Prosjektet var også knyttet til et emne i lærerutdanningen som het *Innovasjon i tekstilfaget* og fikk støtte fra Utdanningsdepartementet. Målet var å innlede innovasjon i tekstilfaget, utvikle undervisningsmetoder og øke samarbeid mellom lærerutdanning og praksisfelt. Lærerstudenter jobbet med innovasjon, og laget et undervisningsopplegg og utviklet undervisningsmetoder for grunnskolen. Det skulle føre til økt forståelse hos studenter og elever på hvordan en arbeider med innovasjon i tekstil og bli aktive deltakere. Det ble laget «innovasjonsskjemaer» som skulle støtte utvikling av ideer og arbeidsplan der utviklingen fra ide til produkt ble beskrevet. Prosjektet endte med en felles utstilling med deltakelse av både lærerstudenter og grunnskoleelever. Det ble også holdt forelesninger for fagforeninger, foreldre, lærere m.fl. der

resultatene ble introdusert. Prosjektet ble tatt godt imot og blir brukt som et eksempel på hvordan undervise i innovasjon i tekstilfaget (Joelsdottir & Einarsdottir, 2017).

I 2017 publiserte Joelsdottir en fagfelleverdert bok som handler om den islandske ullgensen; opprinnelse, historie og design (Jóelsdoóttir, 2017). Dette er den første fagfelleverderte boken innen tekstilfaget på Island. Gensen er en viktig del av islandsk historie og har boken som mål å ta vare på den historien. Den er basert på kvalitativ forskning som inkluderte 65 intervjuer i tillegg til skriftlige, muntlige og billedlige dokumenter. Hoved forskningsspørsmålet var; hvordan ble den islandske ullgensen et moteplagg og ved hvilke omstendigheter ble den en ettertraktet suvenir og eksportvare. Resultatene viser at den islandske ullgensen er original, islandsk design som har dypere røtter i islandsk strikk- og mønsterhistorie en tidligere antatt.

Joelsdottir har også gitt ut en del andre fagtekster og undervisningsmaterieell, knyttet til tekstilfaget, for grunnskole, videregående skole og universiteter. Dette inkluderer: *Tiska aldanna [Mote gjennom tidene]* (2005); *Saga fatagerðar og fatahönnunar á Íslandi frá lokum 19. aldar til byrjun 21. aldar [Historie av klesdesign og kleslaging fra slutten av det nittende århundre til begynnelsen av det tjuetførste]* (2009); *Fatasaumur, saumtækni í máli og myndum fyrir byrjendur og lengra komna [Klessøm, teknikk i tekst og bilder for begynnere og viderekomende]* (2011); *Saga hönnunar, frá Egyptum til vorra daga [Designhistorie, fra Egyptere til våre dager]* (2013). I tillegg har hun også oversatt lærebøker i tekstil.

I perioden 2009–2015 forsket Brynjar Olafsson og Gisli Thorsteinsson på sløydens islandske historie og pedagogikk. Det ble som resultat av dette prosjektet publisert ti fagfelleverderte artikler og et bokkapittel. Sløyd pedagogikken kom til Island etter at Jon Thorarinsson og Gudmundur Finnbogason fikk støtte fra parlamentet til å reise rundt Europa for å bli kjent med det nyeste innen pedagogikk (Olafsson & Thorsteinsson, 2011). Thorarinsson holdt en forelesning om sløyd, som han nevnte skoleindustri for å skille fra husflid som på islandsk ble kaldt hjemmeindustri. I 1892 begynte Thorarinsson med kurs for lærere i Flensborg og var tresløyd et av fagene som det ble undervist i. Når lærerhøgskolen ble stiftet i 1908 ble det undervist også i tresløyd. Matthias Thordarson var lærer de første årene, men han hadde vært på kurs i Naas i Sverige hos Otto Salomon. Den første Islendingen til å bli utdannet i tresløyd hos Salomon i Sverige var en 17 år gammel kvinne, Vilhjalmina Oddsdottir. Hun var på Naas i 1889 og vinteren 1891–1892 underviste hun i tresløyd på en husflidskole i Reykjavik før hun flyttet til Canada (Thorsteinsson & Olafsson, 2014).

Olafsson og Thorsteinsson forskning (2013) viser at læreplaner i kunst og håndverk på Island oppmuntrer til autonomi og kreativitet i undervisningen. Derimot må læringsmiljøet gi elevene frihet til å ta selvstendige, kreative avgjørelser. Ti lærere i design og håndverk ble intervjuet og de var enige i at det var vanskelig å følge læreplanene. De sa at tiden var for knapp og at de trengte mer kompetanse for å undervise for kreativitet. Lærerne var enige i at det var viktig å trene elever i å ta kreative avgjørelser og respektere deres autonomi (Olafsson & Thorsteinsson, 2013). Et flertall av lærere i design og håndverk legger nettopp vekt på autonomi og individualisert læring ifølge en spørreundersøkelse, som fokuserte på undervisningsmetoder og ble besvart av 101 lærere (Thorsteinsson & Olafsson, 2017). Et flertall lærere var fornøyd med sine undervisningsmetoder. Rundt halvparten ville bruke mer datamaskiner og uteskole i undervisningen og rundt 40% ville fokusere mer på gruppearbeid og muntlige presentasjoner.

2013–2016 ble det gjennomført et forskningsprosjekt i samarbeid med forsker fra Universitetet i Helsinki som tok for seg 12–14 år gamle elevers interesse for teknologi og skolefaget design og håndverk i tillegg til teknologisk forståelse. Resultatene viser f.eks. at det var store forskjeller mellom Island og Finland når det gjelder interesse for teknologi. 70% av islandske elever er interessert i teknologi, mot 57% av finske elever. 44% av islandske elever sa at de brukte mye av sin fritid på noe knyttet til teknologi, men 22% av finske elever (Olafsson, Thorsteinsson, & Autio, 2014). Rundt 300 11

og 13 år gamle elever fra Island og Finland deltok i en spørreundersøkelse som omhandlet teknologiske forståelse. Det totale gjennomsnittet av riktige svar var tilnærmet likt mellom landene, men rundt halvparten svarte riktig på 28 spørsmål. Det var forskjell på svar fra gutter og jenter, der gutter i begge landene hadde rundt 5% høyere svarprosent (Autio, Olafsson, & Thorsteinsson, 2016; Thorsteinsson & Olafsson, 2016).

Utenom det som har vært omtalt her, har det vært publisert flere titalls artikler knyttet direkte og indirekte til faget, spesielt innen innovasjon og ICT. Har Gisli Thorsteinsson, professor på det Islandske Universitet vært mest aktiv på det området.

Ph.D. avhandlinger knyttet til design og håndverk

I perioden 2008–2017 ble det skrevet tre islandske avhandlinger som har tilknytting til design og håndverk og tekstil (se tabell 7).

Tabell 7. Ph.D. avhandlinger knyttet til design og håndverk og tekstil.

Forfatter	År	Tittel
Áslaug Sverrisdóttir	2011	Mótun hugmynda um íslenskt handverk 1850–1930: áhrif fjölpjóðlegra hugmyndahreyfinga. [Utvikling av ideer om islandsk håndverk 1850–1930: innflytelse fra internasjonale idébevegelser.]
Svanborg Rannveig Jónsdóttir	2011	The location of innovation education in Icelandic compulsory schools.
Gísli Þorsteinsson	2012	Exploring the use of a virtual reality learning environment to support innovation education in Iceland.

Sverrisdóttir (2011) avhandling tar for seg utvikling av ideer om islandsk håndverk 1850–1930 og hvordan disse påvirket nasjonal identitet. Avhandlingen konkluderer med at nasjonal identitet i denne perioden ble påvirket i stor grad av middelaldersk litteratur og ønske om progresjon. Dette hindret folks interesse for å skape identitet som var påvirket av håndverkets symbolisme og nasjonalisme. Avhandlingen beskriver også hvordan sløyd bevegelsen, kunst og håndverk i utdanning påvirket nasjonal identitet.

Både Jonsdóttir (2011) og Thorsteinsson (2012) fokuserer i sine avhandlinger på innovasjon i utdanning. Thorsteinsson forsket på hvordan virtuell læring (VL) påvirker læreres pedagogikk og elevers arbeid med innovasjon og ideasjon på Island. Resultatene viser at lærere bør være flinkere til å endre roller i undervisningstimen når de arbeider med VL. Disse rollene inkluderer dataadministrasjon, instruksjon og tilrettelegging. Dette må læreren gjøre for å kunne oppmuntre elever til å bli selvstendige og autonome. Det å lære opp elever til å bruke CAD dataprogrammer, tegning og virtuelle programmer viste seg å være en viktig del av deres ideasjonsprosess. Eget praktisk arbeid var imidlertid også viktig for denne prosessen (Thorsteinsson, 2012).

Jonsdóttir forsket på hvordan innovasjon praktiseres i islandsk grunnskole. Det ble forsøkt å lokalisere innovasjon i den pedagogiske diskursen og se på ved hvilke forhold den trives best i. Det ble også fokusert på hva som kunne støtte lærerne i å undervise for innovasjon. Forskingen viste at innovasjon finnes i forskjellige former og er ikke utelukkende knyttet til spesielle fag. Noen ganger var innovasjon tilbudt som et fag. Kunst og håndverkslærere arbeider imidlertid ofte med innovasjon. I følge Jonsdóttir er lærere er bundet av faginndeling og trenger støtte til å mestre balansen mellom den friheten og strukturen som innovasjon krever på den ene siden og samfunn, skolefag, skolekunnskap og hverdagskunnskap på den andre siden (Jonsdóttir, 2011).

Avhandlinger på masternivå

Mange interessante masteravhandlinger har vært gjennomført siden lærerutdanningen ble 5-årig. Da ble masteroppgavene 30 ECTS og studenter fikk muligheter til å utføre f.eks. primærforskning, sekundærforskning, undervisningsmateriell eller utviklingsarbeid. En del studenter i design og håndverk og tekstil har valgt å se på hvordan læreplanen for grunnskolen fra 2013 blir utført i praksis med tanke på læringsmål, undervisningspraksis og grunnpilarene. Dette er av spesiell interesse med tanke på at grunnskolene lager sin egen skoleplan ut i fra læreplanen. Det stiller krav til læreres utdanning og erfaring. Det har også vært mangel på undervisningsmateriell i fagene og derfor har noen brukt masteravhandlingen til å imøtekomme det behovet. Det blir for omfattende å omtale disse her, men en oversikt over disse er på Skemman (www.skemman.is).

Fremtidsblikk

En av de store utfordringene for kunst- og håndverksfagene de siste årene har vært at fagets lærere har måttet kjempe for faget eksistens på alle skoletrinn med unntak av barnehage. Noen grunnskoler underviser ikke i alle kunst og håndverksfag på barnetrinnet, selv om det er pålagt, og elever får færre timer på barne- og ungdomstrinnet. I læreplanen er det også innebygget en null-læreplan som kan begrense elevens muligheter til undervisning i enkelte fag.

I lærerutdanningen har det også vært en kamp om å beholde antall emner og unngå at enkelte fag i sin helhet blir slått sammen. Det bør være tydeligere på hvilket teoretisk, didaktisk og/eller politisk grunnlag slike endringer bygger. I lærerutdanningen kan det midlertid se ut som at endringer skjer på grunn av enkelte læreres kamp om sitt fag eller fagområde. Dette gjelder også endringer i grunnskolens læreplan. Nåværende plan hadde forskjellige politiske føringer, noe som har hatt uheldige utslag for de som skal iverksette intensjonen i læreplanen. Det teoretiske eller didaktiske utgangspunktet er også uklart.

Det er behov for en diskusjon om fagenes plass, spesielt i grunnskolen. Lærere i faget, sammen med andre interesserte, bør utforme klarere målsetning for faget som inkluderer argumenter som omhandler blant annet forberedelser for videre utdanning, kunnskap som fagene bidrar til og fokus på kreativitet. Større oppmerksomhet mot fagene kan føre til flere undervisningstimer, som er spesielt viktige på ungdomstrinnet, som forberedelse for videre utdanning. Det er også meget viktig for fagenes fremtid at evalueringen på ungdomstrinnet blir endret slik at elever får karakter for hvert enkelt fag. Det vil kunne styrke fagene som forberedende for videre utdanning. Bedre studieveiledning for elever tidlig på ungdomstrinnet kunne også styrke kunst- og håndverksfagene.

Det har ofte blitt sagt at evalueringen styrer undervisningen. Nasjonale prøver har styrt hva enkelte skoler legger vekt på, spesielt på ungdomstrinnet. Det bør vurderes om kunst- og håndverksfagene skal ha større fokus på evaluering og kanskje legge frem et ønske om nasjonale prøver i fagene. Det kan bidra til å høyne fagenes status. Det største argumentet imot dette har vært at det kan hemme kreativiteten og den frie skapende atmosfæren som har kjennetegnet disse fagene. Dette bør diskuteres videre. Vi ser lignende problemer i lærerutdanningen når det gjelder tid. Der bør praktisk og teoretisk fagkunnskap være en større del av undervisningsløpet for at kunne forberede lærere på en best mulig måte. Det er også stort behov for etterutdanning i disse fagene, spesielt med tanke på forskjellige krav i en ny læreplan.

Håndverkets plass i samfunnet har endret seg mye de siste årene. Det er ikke like stort behov for å kunne lage egne klær eller reparere møbler. Men med økt fokus på f.eks. bærekraftighet og gjenvinning har flere og flere begynt å interessere seg i håndverk. Men, slik det har vært nevnt før, er koblingen mot arbeidslivet også viktig. Det kan føre til nye arbeidsplasser og sterkere utdanning. Dette kan kreve endringer i fagenes innhold og måten vi underviser på. For eksempel er det større interesse i dag for kreativitet i utdanning, og det å kunne tilpasse seg nye situasjoner. Kunst- og håndverksfagene kan bli sentrale i det å utvikle kreativitet. Men for at det skal kunne skje må fagets lærer kunne argumentere for

et slikt standpunkt. Det er også mulig å inkludere i større grad innovasjon, design og teknologi. Det kan kreve nye lærebøker som både reflekterer nåværende læreplan og som kan bidra til å utvikle faget.

Det har vært en generell økning i forskning knyttet til design og håndverk og tekstil de siste årene. Både har vi fått tre nye doktorer på feltet og i tillegg har lærere i lærerutdanningen vært produktive. Det er viktig å fortsette med dette. Forskningsgrupper kan spille en viktig rolle i dette. Disse gruppene kan potensielt inkludere flere i forskning som f.eks. lærere i barnehage, grunn- og videregående skole. Det vil også skape en arena for diskusjoner om hvilke type forskning er viktig for å lage strategier for å bidra til konstruktive diskusjoner og fremme faget på alle skoletrinn.

Referanser

- Autio, O., Olafsson, B., & Thorsteinsson, G. (2016). Examining Technological Knowledge and Reasoning in Icelandic and Finnish Comprehensive Schools. *Design and Technology Education: An International Journal*, 21(2), 59-68.
- Bamford, A. (2006). *The Wow Factor: Global research compendium on the impact of the arts in education*. Munster: Waxmann.
- Bamford, A. (2011). *List- og menningarfræðsla á Íslandi*. Reykjavík: Mennta- og menningarmálaráðuneytið.
- Bennet, C. A. (1937). *History of manual and industrial education 1870 to 1917*. Peoria: The manual arts press.
- Bloom, B. S. (1956). *Taxonomy of Educational Objectives, Handbook I: The Cognitive Domain*. New York: David McKay Co Inc.
- Directorate-General for Education and Culture. (2004). *Maastricht Communiqué on the Future Priorities of Enhanced European Cooperation in Vocational Education and Training (VET)* Maastricht: Directorate-General for Education and Culture.
- Eisner, E. (1994). *The Educational Imagination: On the Design and Evaluation of School Programs*. New York: Macmillan College Publishing.
- European Commission. (n.d.). Key competences. Retrieved from https://ec.europa.eu/education/policy/school/competences_en
- Finnbogason, G. (1905). *Skýrsla um fræðslu barna og unglunga veturinn 1903-1904*. Retrieved from Reykjavík:
- Hartman, S. G., Thorbjornsson, H., & Trotzig, E. (1995). *Handens pedagogik*. Linköping: Linköpings Universitet.
- Jóelsdoóttir, Á. (2017). *Íslenska lopapeysan: uppruni, saga og hönnun*. Reykjavík: Háskólaútgáfan.
- Joelsdóttir, A. (2009). *Saga fatagerðar og fatahönnunar á Íslandi frá lokum 19. aldar til byrjun 21. aldar*. Kopavogur: Forfatter.
- Joelsdóttir, A., & Einarsdóttir, G. B. (2017). *Innleiðing nýsköpunar í textíl. Þróunarverkefnið var unnið á tímabilinu júní 2016 til júní 2017 með styrkveitingu úr Sprotasjóði*. Retrieved from http://www.sprotasjodur.is/static/files/menntavisindasvid-hi_39_lokaskyrsla.pdf
- Jóhannesson, I. Á. (1984). *Menntakerfi í mótun. Barna- og unglingsfræðslan á Íslandi 1908-1958* (2. útgáfa ed.). Reykjavík.
- Jonsdóttir, S. (2011). *The location of innovation education in Icelandic compulsory schools*. (PhD), Det Islandske Universitet, Reykjavik.
- Jónsdóttir, S. (2011). *The location of innovation education in Icelandic compulsory schools*. (Ph.D.), Háskóli Íslands, Reykjavík.
- Lög um grunnskóla. (nr. 91/2008).
- Mennta- og menningarmálaráðuneytið. (2011/2013). *Aðalnámskrá grunnskóla: Almennur hluti 2011, greinasvið 2013*. Reykjavík: Mennta- og menningarmálaráðuneytið.
- Mennta- og menningarmálaráðuneytið. (2017). Réttur nemenda tilkennslu í list- og verkgreinum ekki nægilega virtur. Retrieved from <https://www.stjornarradid.is/efst-a-baugi/frettir/stok-frett/2017/03/07/Rettur-nemenda-tilkennslu-i-list-og-verkgreinum-ekki-naegilega-virtur/>
- Menntamálaráðuneytið. (1999). *Aðalnámskrá grunnskóla: Listgreinar*. Reykjavík: Menntamálaráðuneytið.
- Menntamálaráðuneytið. (2007a). *Aðalnámskrá grunnskóla: Almennur hluti*. Reykjavík: Menntamálaráðuneytið.

- Menntamálaráðuneytið. (2007b). Aðalnámskrá grunnskóla: Listgreinar. Retrieved from http://bella.mrn.stjr.is/utgafur/adalnamskra-grsk_listgreinar.pdf
- Olafsdóttir, S. (2018). *Staða textílmennar á unglingastigi, viðtöl við skólastjóra og textílkennara*. (MEd), Háskóli Íslands, Reykjavík.
- Olafsson, B. (2008). Hönnun og smíði [Design og håndverk]. In M. S. Gulliksen & M. Johansson (Eds.), *Nuläge och framåtblickar - om undervisning och forskning inom det nordiska slöjdfältet* (pp. 37-45). Vasa: NordFo.
- Olafsson, B. (2009). "... að mennta þá í orðsins sanna skilningi." Um sögu, þróun og stöðu handmennta í grunnskólum á Íslandi 1970–2007. *Netla*.
- Olafsson, B., & Thorsteinsson, G. (2009). Design and Craft Education in Iceland, Pedagogical Background and Development: A literature review. *Design and Technology Education: An International Journal*, 14(2), 10-24.
- Olafsson, B., & Thorsteinsson, G. (2011). Hönnun og smíði. Hugmyndafræðilegur bakgrunnur og þróun námsgreinar [Design og håndverk. Ideologisk bakgrunn og utvikling av faget]. *Uppeldi og menntun*, 20(1), 51-74.
- Olafsson, B., & Thorsteinsson, G. (2013). Viðhorf kennara til ákvarðanatöku nemenda í hönnun og smíði [Læreres instilling til elevenes kreative avgjørelser i sløyd]. *Netla vef tímarit um uppeldi og menntun*.
- Olafsson, B., Thorsteinsson, G., & Autio, O. (2014). Viðhorf grunnskólanemenda á Íslandi og í Finnlandi til tækni og námsgreinarinnar hönnunar og smíði. *Tímarit um menntarannsóknir*, 11(1), 45-66.
- Oskarsdóttir, G., Olafsdóttir, K. A., Olafsson, B., Guðmundsdóttir, H. R., Kaldalons, I., Juniusdóttir, R., . . . Guðmundsdóttir, S. (2014). List- og verkgreinar. In G. Oskarsdóttir (Ed.), *Starfsáættir í grunnskólum við upphaf 21. aldarinnar*. Reykjavík: Haskolautgafan.
- Reglugerð breytingu á reglugerð um inntak menntunar leik-, g.-o. f., nr. 872/2009. (451/2017).
- Reglugerð um inntak menntunar leik-, g.-o. f. (872/2009). Ísland.
- Salomon, O. (1893). *Tankar om slöjd, uppfostran och lärarebildning*. Stocholm: Forfatter.
- Starfshópur um listgreinakennslu. (2009). *Listgreinakennsla í grunnskólum Reykjavíkur* Reykjavík: Menntasvið Reykjavíkur.
- Sverrisdóttir, Á. (2011). *Mótun hugmynda um íslenskt handverk 1850–1930: Áhrif fjölbjódlegra hugmyndahreyfinga*. (Ph.D.), Háskóli Íslands, Reykjavík.
- Thane, L. (1914). *Om slöjd: Aands og haandsudviklingen i skolen*. København: Pios.
- Thorsteinsson, G. (2012). *Exploring the use of a virtual reality learning environment to support Innovation Education in Iceland*. (PhD), Loughborough University, Loughborough.
- Thorsteinsson, G., & Olafsson, B. (2013a). Upphaf kennaremenntunar í uppeldismiðuðum handmenntum á Íslandi 1892-1939. *Uppeldi og menntun*, 22(2), 101-121.
- Thorsteinsson, G., & Olafsson, B. (2013b). Viðhorf kennara til ákvarðanatöku nemenda í hönnun og smíði. *Netla, vef tímarit um uppeldi og menntun*.
- Thorsteinsson, G., & Olafsson, B. (2014). Otto Salomon in Nääs and his first Icelandic students in Nordic Sløyd. *History of Education*, 42(5), 31-49.
- Thorsteinsson, G., & Olafsson, B. (2016). Piloting technological understanding and reasoning in Icelandic schools. *International Journal of Technology and Design Education*, 25(1).
- Thorsteinsson, G., & Olafsson, B. (2017). Examining Teaching Practices in Design and Craft Education in Iceland. *Design and Technology Education: An International Journal*, 22(2), 83-103.

Brynjar Olafsson, er stipendiat ved Universitetet i sørøst Norge. Han holder på med en Ph.D. som tar for seg kreativitet i kunst og håndverk. Han har tidligere jobbet som lærer i design og håndverk på det Islandske Universitet og har publisert en rekke artikler knyttet til faget i grunnskole og lærerutdanning.

Ásdís Jóelsdóttir, er lektor i tekstil ved det Islandske Universitet. Hun har jobbet i 20 år i videregående skole der hun underviste bl.a. i klesdesign og kunst- og designhistorie. Hun er også klesdesigner og forfatter. Hun har gitt ut fem vitenskapelige- og undervisningsbøker og i tillegg oversatt fagbøker fra svensk.